

78/69 Hâkka Suresi

1. “Hâkka” gerçek demektir. Vaad edilmiş fakat henüz ortaya çıkmamış helak olayı veya kıyamet kastedilmektedir. Müşriklerin alay ederek gelmesini istedikleri olayın kesinlikle geleceği hatırlatılmaktadır (Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*; Çantay, *Kur’an-ı Hakim*).

2. Şiddetli çarpma, felaket, korkunç gürültü ve olay anlamına gelen “Kâria” kelimesi kıyamet anını tasvir eden bir açıklamadır (101/Kâria 1, 2)

3. Alt üst olan kavimlerin Lut kavmi olduğunu söyleyenler olduğu gibi gidişatı iyi iken kötü yönde dönüşen ve yozlaşan ümmetlerin kastedildiğini savunanlar da vardır (Zemahşerî, *Keşşaf*; Âlûsî, *Ruhu'l-Maanî*). Çünkü kelime, iftira anlamına gelen “ifk” kelimesinden türemedir. Benzeri bir ifade için bkz. 53/Necm 53. İşledikleri günahsa sapkınlığın ortak suçu şirktir. Çünkü “hâti’e” kelimesi bilerek veya bilmeyerek yanlış yapmak anlamına geldiği gibi, yoldan sapmak anlamına da gelmektedir.

4. Ayet, Nuh tufanına dikkat çekmekte ve “Eğer atalarınızı kurtarmasaydık bugün siz olmazdınız! (Mukatil, *et-Tefsir*). Kurtulmak istiyorsanız inanmalısınız!” der gibi bir îmada bulunmaktadır.

5. “Vâkıa” kelimesinin anlamı için bkz. 56/Vâkıa 1.

6. Göğün yarılıp paramparça oluşu gizli sırların ortaya çıkışıyla sonuçlanmakta, melekler her yanı kuşatırken sekiz melek de Allah’ın arşını taşımaktadır (Zemahşerî, *Keşşaf*; Âlûsî, *Ruhu'l-Maanî*). Meleklerin ve arşın mahiyetini sadece Allah bildiği için sayılarının neden sekiz olduğunu da sadece Allah bilir. Ancak “arş” kelimesinin kürsüden başka yüksek yapı anlamına geldiğini biliyoruz. Dolayısıyla meleklerin taşıdığı arş, kâinatı kuşatan Yüce Allah’ın makamının adıdır (7/A’raf 54). Melekler ve sayıları hakkında ileri geri konuşan müşriklere ve kitap ehline eleştiri yapıldığını düşünürüz.

7. Burada kullanılan kelime atık su, pislik ve yaralardan akan iltihaplı sıvı (irin) anlamlarına gelmektedir. Yanmakta olan cesetlerden akan sıvı ve atıklar, suçluların yemesi için tek seçenek. Kötüler ve işbirlikçileri orada kendi kendilerini tüketmekle meşgullerdir.

8. Bu ayetler, Hz. Peygamber’i yalancılıkla itham eden ve Kur’an’ı kendisinin uydurduğunu iddia eden müşriklere verilen bir cevaptır. Bir peygamberin bile Allah adına söz uyduramayacağını açıkça ilan eden ayetlerdir. Allah ve peygamberi adına yalan uyduranlar iflah olmazlar (Zemahşerî, *Keşşaf*). Rivayetlere göre Hz. Ömer bu ayetleri dinledikten sonra Müslüman olmaya karar vermiştir. Hz. Peygamber akşam vakti Kâbe’de tek başına namaz kılarken Hz. Ömer Kâbe’nin örtüsünün ardına saklanıp Hz. Peygamber’e yaklaşmış ve ayetleri dinlerken içinden onu itham eden duygular geçirmiştir. Kalbinden geçen ithamlara ayetlerin verdiği cevaplar sarsıntı geçirmesine ve teslimiyetine sebep olmuş, evine yaklaşırken Hz. Peygamber’in arkasından yetişip Müslüman olduğunu söylemiştir (İbn Hanbel, *Müsned*, I, 17; İbn Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, Beyrut, 1994, III, 166; Azimli, *age*, s. 124, 125).

9. Bir sonraki ayetin de işaret ettiği gibi, Kur'an gerçeklerin kitabıdır. Müşrik veya kâfir toplumlar uydurma (batıl) düşüncelere inandıkları için gerçeği duymak onlar için en büyük işkencedir.

10. Bu cümlenin anlamı için bkz. 87/A'lâ 1.